

Kuhmalahden kappeliseurakunnan historia

Kuhmalahden kappeliseurakunnan historia alkaa vuodesta 1640. Tällöin Kuhmalahdesta muodostettiin kappeliseurakunta emäpitäjän Kangasalan yhteyteen. Ensimmäinen kappalainen oli Jaakko Eskonpoika, joka todennäköisesti oli sukujuuriltaan kangasalalainen. Jaakko Eskonpoika hoiti kappalaisen virkaa aina vuonna 1688 tapahtuneeseen kuolemaansa saakka, jonka jälkeen kappalaiseksi valittiin Kuhmalahden Vehkapuntarin kylästä kotoisin ollut Sipi Yrjönpoika Neppius.

Ensimmäinen kirkko Kuhmalahdelle valmistui vuonna 1664. Se rakennettiin kalliorinteelle Kuhmalahden suurimmaksi kyläksi kasvaneeseen Iso-Pennon kylään. Tätä ennen jumalanpalveluksia oli pidetty eri taloissa sekä Vehkapuntarin kylässä sijainneessa erityisessä kirkkotuvassa. Kirkkotuvan tarkkaa rakentamisajankohtaa ei tiedetä, mutta se on ollut olemassa jo ainakin vuonna 1646, jolloin se mainitaan Kangasalan seurakunnan piispantarkastuskertomuksessa.

Seurakunnan varhaisvuosien yhteiselo emäpitäjän kanssa oli tiivistä ja sujui pääsääntöisesti hyvin. Määrättyinä pyhinä kuhmalahtelaisten tuli osallistua Kangasalan kirkon jumalanpalveluksiin sekä tarvittaessa kantaa kortensa kekoon emäseurakunnan rakennushankkeissa sekä muissa tarpeissa. Joitakin yksittäisiä riidanaiheita luonnollisesti esiintyi, mutta vain harvoissa tapauksissa päädyttiin käräjille saakka.

Kuhmalahden väkiluku kasvoi tasaisesti 1800-luvulla. Väestön lisääntyminen vaikutti myös seurakuntaelämään. Kirkkoa oli jo 1700-luvun puolella laajennettu pariinkin eri kertaan, mutta viimeistään 1800-luvulle tultaessa kirkko osoittautui ahtaaksi. Vuonna 1841 pitäjänkokouksessa tehtiin päätös uuden kirkon rakentamisesta entisen kirkon läheisyydessä olevalle kalliolle. Arkkitehti E. Lohrmanin suunnittelema uusi puukirkko valmistui ja vihittiin käyttöön vuonna 1846. Vihkimisen toimitti Kangasalan kirkkoherra ja lääninrovasti Edvard Bergenheim, joka tuli myöhemmin valituksi arkkipiispaksi.

Oman erityispiirteensä Kuhmalahden kappeliseurakunnan historiassa muodostaa Vehkajärven kulmakunta, joka vuoteen 1896 asti kuului Sahalahden kappeliseurakuntaan. Vehkajärven ja Pajulan kylien asukkaiden oli kuljettava pitkä matka omaan kirkkoonsa Sahalahdelle, eikä matkan rasitusta todennäköisesti ainakaan helpottanut Kuhmalahden kirkon ohittaminen matkan varrella. Matkoihin kyllästyneet talojen isännät päättivät rakentaa rukoushuoneen oman pitäjän puuseppä Helenin piirustusten mukaan. Rukoushuone valmistui vuonna 1841 ja siinä ryhdyttiin pitämään jumalanpalveluksia kerran kuukaudessa. Yhä edelleen rukoushuonekunta, jonka jäseniä ovat Vehkajärven ja Pajulan kylien asukkaat, omistaa ja ylläpitää rakennuksen, joka nykyään tunnetaan Vehkajärven kirkkona. Kirkossa pidetään vanhan perinteen mukaisesti jumalanpalvelus kerran kuussa. Vehkajärven kirkko on sananmukaisesti kyläkirkko, kyläläisten itsensä rakentama, ylläpitämä ja suuresti arvostama Herran huone.

Kuhmalahtelaisten halu päästä itsenäiseksi seurakunnaksi alkoi voimistua 1800-luvun puolivälin paikkeilla. Velvollisuus osallistua Kangasalan kirkon ja pappilan rakennus- ja korjaustöihin sekä muut emäseurakunnan määräämät rasitteet kypsyttivät ajatusta itsenäisyydestä. Toive toteutui kun senaatin päätöksellä 22.1.1901 Kuhmalahden kappelista muodostettiin itsenäinen kirkkoherrakunta. Käytännössä seurakuntarajojen muutoksia voitiin tehdä vain kirkkoherran vaihtuessa, koska viranhaltijan olemassa olevia etuisuuksia ei voitu leikata. Kangasalan kirkkoherran kuoltua vuonna 1910 voitiin Kuhmalahden kirkkoherranvirka julistaa haettavaksi. Äänestyksen jälkeen senaatti ei nimittänyt kukaan eniten seurakuntalaisten ääniä saanutta Eurajoen kappalaista J. Markkulaa kirkkoherraksi, vaan se nimitti Kuhmalahden ensimmäiseksi kirkkoherraksi Jyväskylän

maaseurakunnan kirkkoherran apulaisen K.F. Perkiön (Saarenmaa). Perkiö oli kirkkoherranvaalissa, jossa äänimäärät olivat vielä sidoksissa varallisuuteen, saanut osakseen vain Haapasaaren Eskolan isännän 25 ääntä!

Kuhmalahden kirkkoherranvirassa palvelivat K.F. Saarenmaan (1911 - 1930) lisäksi Paavo Viljanen (1930 -1931, 1933 – 1950), Anton Lannetta (1931 – 1933, 1950 – 1969), Antero Honkkila (1970 – 1974), Antti Rautonen 1974 – 1989) sekä Riitta Jaakkola (1989 – 2008). Itsenäisen seurakunnan aika muodostui kuitenkin vain välivaiheeksi Kuhmalahden seurakunnan historiassa. Jatkuvasti lisääntyneet hallinnolliset velvollisuudet sekä pienen seurakunnan talousvaikeudet johtivat liitosneuvotteluihin Kangasalan seurakunnan kanssa. Liitosneuvottelut johtivat siihen, että vuoden 2005 alusta Kuhmalahdesta muodostettiin Kangasalan kappeliseurakunta. Päätös oli koko Suomen mittakaavassa varsin harvinainen siinä suhteessa, että Kuhmalahden kunta on edelleen itsenäinen. Seurakunnallisella puolella oli kuitenkin katsottu viisaammaksi palata takaisin juurille ja vuonna 1640 luotuun asetelmaan.

Kappeliseurakuntana Kuhmalahti muodostaa oman n.1000 ihmistä käsittävän jumalanpalvelusyhteisönsä, jolle Vehkajärven rukoushuonekunta ja kirkko luo oman positiivisen lisämausteensa. Kappeliseurakunnan toiminta on koettu maanläheiseksi, lähellä ihmisiä olevaksi ja myös kesäasukkaat ovat löytäneet tiensä jumalanpalveluksiin ja muihin seurakunnan tilaisuuksiin. Kauniin luonnon keskellä järjestettävät metsäkirkot sekä toukosiunaukset ja sadonkorjuun kiitosjuhlat rytmittävät maalaisseurakunnan elämää kirkkovuoden suurimpien juhlien lisäksi. Yhteistyö Kangasalan seurakunnan kanssa on helpottanut pienen seurakuntayhteisön elämää ja samalla se on avannut kuhmalahtelaisille paremmat mahdollisuudet osallistua myös emäseurakunnan järjestämiin jumalanpalveluksiin, leireihin ja muihin tilaisuuksiin.

Kuhmalahden kirkko seisoo edelleen samalla kalliorinteellä, jonne paikkakunnan väki on kokoontunut jumalanpalveluksiin jo lähes 350 vuoden ajan. Aika ja elämän muodot ovat muuttuneet, eikä kirkko kokoa ihmisiä enää yhtä suuressa määrin yhteen kuin ennen. Mutta vaikka tilanahtaus kirkossa ei valitettavasti enää olekaan ajankohtainen, ovat Kuhmalahden kirkko ja kappeliseurakunta edelleen omalla paikallaan muistuttamassa ihmisiä Jumalasta, ihmiselämän kestävimmästä perustuksesta.

Markku Viitala
Kappalainen

Lisää tietoa seurakunnan historiasta löydät Eeva Ojasen kirjoittamasta, vuonna 1992 ilmestyneestä *Kuhmalahden seurakunnan historia* –kirjasta. Kirjaa on myytävänä Kuhmalahden seurakuntatoimistossa hintaan 20 euroa/kpl.